

Kültürel ve Tarihi Açından Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin Yeri

Seda DİLAY

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, KARAMAN

Özet

Tarihten günümüze ulaşan yapılar incelendiğinde eğitim merkezlerinin toplumlar için büyük önem taşıdığı görülmektedir. Anadolu kültüründe de çok eski çağlardan beri eğitime büyük önem verilmiştir. Her türlü gelişimin eğitimden geçtiğine inanılmıştır. Hıristiyanlık kültüründe Manastır adı verilen bu yapılar, İslam kültüründe Medrese adını almıştır. Tarihimiz incelendiğinde Medreselerden yetmiş çok sayıda bilim adamı bulunduğu görülmektedir.

Karamanoğlu Beyliğinde, Hatuniye Medresesinin en büyük eğitim merkezi olduğu bilinmektedir. Bu yapıya verilen önem üzerindeki kitabe ve süslemelerden anlaşılmaktadır. Sadece taç kapısındaki süslemesi dahi eğitime ne kadar çok önem verildiğini göstermektedir. Geçmişte eğitime büyük hizmetler veren yapı, günümüzde Karaman tarih ve kültürünün aynası olmuştur.

Karamanda tarih ve kültür denilince ilk akla gelen yapı olan Hatuniye Medresesi bu çalışmanın konusu olmuştur. Yapının süslemeleri ile Karaman kültür ve turizmine olan katkıları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hatuniye Medresesi, eğitim, kültür, Karaman.

Place of Cultural and Historical Perspective in Karaman Hatuniye Madrasa

Abstract

Examined reached today structures date training centers are of great importance for all societies. Anatolian culture was of great importance to education since ancient times too. All kinds of training has passed, believed to development. These structures, called the culture of Christianity, the monastery, named after the madras Islamic culture. Seen that there are a large number of trained scientists examined madrasa history.

Karamanoğlu Principality, Hatuniye Madrasa is known to be the largest training center. The inscription on the importance of this structure is understood and embellishments. Just how much importance is given to the crown of education show that even the front door decoration. In the past, providing training services to a large structure, history and culture of today, Karaman was mirror.

The first building, known history and culture come to mind in Karaman Hatuniye Madras has been the subject of this study. Karaman to decorate the building with their contributions to culture and tourism were discussed.

Keywords: Hatuniye Madrasa, education, culture, Karaman.

1. GİRİŞ

Tarih öncesi çağlardan itibaren Anadolu toprakları bir çok uygarlıklara, medeniyetlere, kavimlere, beyliklere ev sahipliği yapmıştır. Her gelen uygarlık kendine ait eserler ortaya çıkararak farklı kültürlerden izler bırakmışlardır. Günümüzde ise bu izleri takip ederek geçmişte insanoğlunun yaşantısı, kültürü ve sanat anlayışı hakkında pek çok veriye ulaşmak mümkündür (Dülgerler 2000).

Çok eski çağlardan itibaren birçok yerleşime sahne olan Karaman, batı ve orta Anadolu ile Çukurova bölgesi arasında ticari ve kültürel açıdan bir köprü oluşturmaktadır. Karaman'ın kırsal turizminin kalkınması ve kültürel zenginliği bu stratejik konumuna bağlıdır. Hatta Karaman'dan geçen birçok seyyah da seyahatnamelerinde bundan bahsederek, bölgenin sosyal, kültürel, tarihi ve turistik değerlerinin üzerinde durmuştur. Eserlerinde, birçok dine ait mimari yapıların ve önemli yapıtların Karaman'da bulunduğunu ifade etmişlerdir (Diez ve ark.1955).

Küreselleşen dünyamızda toplumların kültürel kimlikleri, kültürel zenginliklerinin en önemli göstergelerinden birisidir. Karaman, sahip olduğu anıtları, eski evleri, mimari yapıları, çağdaş koruma ilkeleri doğrultusunda koruyup, yaşattığı ölçüde kültürel mirasına sahip çıkarak, tarihi bir kent kimliğini koruyacaktır.

Bu çalışmada Karaman'da bulunan mimari yapılar iki ana grupta toplanmıştır.

1. Sivil Mimari Yapılar

- Evler
- Hamamlar
- Çeşmeler

2. Dini Mimari Yapılar

- Cami ve Mescidler
- Medreseler
- Kiliseler

Tartan Evi, Nalıncılar Evi, Seki Çeşme Hamamı, Süleyman Paşa Hamamı, İbrahim Bey Çeşmesi gibi yapılar sivil yapılara örnek teşkil eder.

Aktekke Camii, Hacıbeyler Camii, Saadettin Ali Bey Mescidi, Tol Medrese, Hatuniye Medresesi, Çeşmeli Kilise ise dini yapılara örnek verilebilir (Topal 2005).

Karaman Türk dilinin başkenti olmasının yanı sıra, büyük bir mimari yapı zenginliğine de sahiptir. Bu mimari yapı zenginliği, Karaman için kültürel ve turistik bir kaynaktır. Tarihi ve kültürel zenginliklerimizi tanıtılabildiğimiz sürece unutulmayız. İşte Karaman'ın merkezinde bulunan ve tüm görkemiyle ayakta duran bir mimari şaheser: Hatuniye Medresesi;

2. HATUNİYE MEDRESESİ

Hatuniye Medresesi'nin kapısından içeri girdiğimizde sanki zamanda yolculuk yapacağımız hissine kapılmaktayız. 4500 yıllık bir yolculuk gözümüzün önünden akıp geçmekte ve bu kültür birikimini geleceğe taşımaktadır (Resim 1).

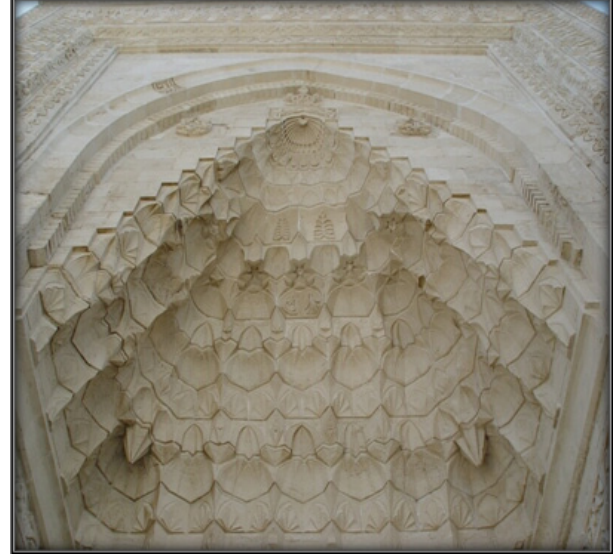

Resim 1. Hatuniye Medresesi Giriş Kapısı

Medrese ve türbeden oluşan bu yapının yazıtına göre yapım tarihi 1381- 1382. Yaptırımı ise Murat Hüdavendigâr'ın kızı Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey'in karısı Sultan Hatun (Nefise Hatun) dır. Medrese'nin giriş kapısının sol üst köşesindeki yazıtta göre eserin mimarı Numanoğlu Hoca Ahmed'dir.

Yapının giriş kapısı oluklu gök mermerden iri söve taşları ile yapılmıştır. Medrese'nin avlusundan su geçmektedir. Taç kapısı Karamanoğulları devri mimarisinin bize kadar gelen şaheser bir örneğidir. Günümüze kadar ayakta kalan Karaman abidelerinin en ihtişamlısıdır.

Yapı bütünüyle kesme taştan yapılmıştır. Taç kapı 3.5 m yüksekliğindeki istalaktitli kısma kadar som ak mermerden, üst kısım yerli Karaman taşından yapılmıştır. Bu topraklarda mermer bulunmadığı için Karaman taşı kullanılmıştır (Resim 2).

Resim 2. Taç Kapının İstalaktit Ayrıntısı

Hatuniye Medresesi'nin kitabe ve süsleme örnekleri

Taç kapının üstünde üç satır halinde devrinin güzel bir sülüsü ile kitabe kabartma olarak yazılmıştır. İlk iki satır çimento ve harç altında kaldığından okunamamaktadır. Üçüncü satır ise Türkçe'ye şu şekilde çevrilmiştir.

“Bu mübarek ve şerefli medresenin yapılmasına büyük emir, tanrı tarafından te'yid edilmiş, muzaffer (dîn ve dünyanın yücesi) Karamanoğlu Mahmud oğlu Halil oğlu Alâ-ed-din'in – Allah mülkünü ededi kılın-hükümdarlık günlerinde, tanrının te'yidi ile imanlıların yardımcısı olan Osman oğlu Orhan oğlu Murad'ın kızı Sultan Hatun 783 yılında emretti.”

Medrese'nin avlusuna girilince sağda ve solda birer oda görülmektedir. Dershaneye ve türbeye bitişik sağlı sollu odaların süslü söve kemerlerinde kitabeler bulunmaktadır. Soldakinin yazısı yok olmuştur. Sağdakinin üstünde çiçekler, dallar arasında şu kitabe bulunur.

“Peygamber Aleyh-is-selam buyuruyor: İlim erkek-kadın her Müslüman'a farzdır.”

Medrese'nin içerisinde yer alan hücre kapısının çerçevesinin üzerinde kitabeler vardır. Bu kitabede şunlar yazılıdır:

“Peygamber Aleyh-is-selam buyuruyor: Kıyamet gününde şefaet eden üçtür: Peygamberler, sonra alimler, sonra şehitler.” (Konyalı 1967)

Hatuniye Medresesi'ni önemli hale getiren yalnızca bu mimari yapı özellikleri ve kitabeleri değil, aynı zamanda iç ve dış mekânda yoğun bir şekilde uygulanan taş süslemelerinde rumi ve palmetlerden oluşan pek çok bitkisel ve geometrik motiflerin kullanılmasıdır.

Resim 3. Hatuniye Medresesi'ndeki Süsleme Örnekleri

Resim 4. Süslemelerdeki Meşe Yaprağı ve Ongun Kuşu Ayrıntısı

Resim 5. Sütunlardaki Bitkisel Motifler

(Gündoğdu 2008) (Resim 3 ve Resim 4). Medrese'nin ihtişamı, geçmişte eğitime verilen önemi göstermektedir. Dönemin alimleri, bilim adamları, müderrisleri bu mekanda yetişmişlerdir (Resim 5)

3. BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?

□ Cumhuriyet'in ilanına kadar kullanılan Medrese'de, Macar Hoca isimli bir kişi tarafından ders verilmesinden ötürü halk arasında "Macar Mektebi" olarak da tanınmıştır. Ancak günümüzde bu yapı , "Hatuniye Lokantası" olarak bilinmektedir.

Resim 6. Osman Hamdi Bey'in "Kapumbağa Terbiyecisi" tablosu

□ Medrese'nin soldaki kubbeli bölümünde Nefise Sultan'ın türbesi (mezarı) bulunmaktadır.

□ Medrese'nin doğusundaki ev ve arsalar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırılmış ve bu alan çevre duvarı içerisine alınarak Karaman Müzesi'nin bahçesi haline getirilmiştir.

□ Osman Hamdi Bey, "Kaplumbağa Terbiyecisi" isimli ünlü tablosunda arka fon olarak Hatuniye Medresesi'ni kullanmıştır (<http://www.karaman.gov.tr> 12.08.2011 tarihinde erişildi.)

4. SONUÇ

Sahip olduğumuz değerler, bizi kültürel ve turistik açıdan tanıttık ve dünya çapında bir merkez haline getirecektir.

Anadolu gibi bir uygarlıkta her köşesinden tarihin ve kültürün fişkırdığı, çok katmanlı ve çok renkli bir coğrafyada, geleceğimize ışık tutacak çok önemli bir kaynağımız vardır ki o da tarihimizdir (Aslanapa, 1984).

Tarih, bir toplum için geçmiş değil, gelecektir. Tarihi yapılarımız, tarihi belge ve bulgularımız, insanoğlu ile birlikte yürür ve ilerler. (Tolga, 1989). Bu sebeple kırsal ve kentsel kalkınmada tarihi yapılarımızı ve tarihi değerlerimizi en doğru şekilde tanıtip, markalaştırmalıyız. Bu durum ilimize, sadece maddi anlamda değil, manevi anlamda da pek çok kazanç sağlayacaktır

Zira, her tarihsel süreç, kültürel oluşumların, değişimlerin, inançların ve bilginin göstergesidir.

Karaman, günümüzde eğitim alanında hızlı bir şekilde ilerleyerek, köklü ve güçlü bir tarihe sahip olmasının mükâfatını almaktadır. Bu ilerlemede ve gelişmede tarih, kültür, inanç ve eğitime verilen önem en büyük etkenlerdir.

Bu kadar genç bir kentin bu denli köklü bir tarihinin olması, geleceğinin de ne kadar güçlü olacağını ispatıdır. Yeter ki tarihi ve kültürel birikimlerimize tam anlamıyla sahip çıkıp, koruyalım, tanıtımını en doğru şekilde yapabilelim.

"Kimsenin alın yazısında ne bir eksik vardır, ne de bir fazla. Kim kimin yerine yaşar? Kim kimin yerine ölür? Nefise Sultan, başkalarını yaşatmak için yaşamayı diledi. Öyle de oldu. Yaptırdığı Medrese ile yıllarca kandil oldu karanlıkta kalan gönüllere..." (Karaman Valiliği 2011)

5. KAYNAKÇA

Aslanapa, O. (1984), Türk Sanatı I, Kervan Yayınları, İstanbul.

Diez, E., Aslanapa, O., Koman, M.M. (1955), Karaman Devri Sanatı. M.E.B. Eski Eserler ve Müzeler Umumi Müdürlüğü Yayınları Seri IV Sayı 2. Ankara.

Dülgerler, O.N. (2000) Karamanoğulları Dönemi Mimarisi. Karaman Tarih Kültür Sanat. Karaman Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Sayfa 123–211. Karaman.

Gündoğdu, H. (2008), Gündoğdu, H., 2008. İkonografik Açıdan Türk Sanatında Rumi ve Palmetler. <http://www.turkislamsanatlari.com/tezhiz/ikonografik.asp> 12.04.2011 tarihinde erişildi.

Karaman Valiliği web sitesi. (<http://www.karaman.gov.tr> 12.08.2011 tarihinde erişildi.)

Konyalı, İ.H. (1967), Abideleri Ve Kitabeleri İle Karaman Tarihi. Baha Matbaası, İstanbul.

Tolga, P. (1989), Türk Mimarisinde Süsleme Sanatı. Haşet Kitabevi, İstanbul

Topal, C. (2005), Karaman Kültür Envanteri. T.C. Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Anka Ajans, Görürler Ofset, Karaman